

François Villon (1431/1432 – po 1463): Závět', kterou Villon skládal r. 1461 v okolí Paříže, kam se uchýlil, byv propuštěn z vězení biskupova (*Velký testament*)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

- B. 1. Doba a místo (děje);
2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
3. Námět, témata, hlavní motivy;
4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

(...) Žil jednou jistý Diomed,
když Alexandr kraloval.
Ten jako násilník si ved
a cizí lodí raboval.
Konečně chytli ho a král
s ním arci naložit chtěl zle:
když lupič před ním v poutech stál,
měl potrestán být na hrdle.

I táže se ho panovník:
„Proč pirátství se oddáváš?“
I odpoví mu loupežník:
„Proč, pane, pirátů mi láš?
Že vyjíždím – jak dobře znáš –
jen s kocábkou, ne s dvojštěžníkem?
Mít výzbroj, jako ty ji máš,
byl bych, čím ty jsi: panovníkem!

Co dělat! Člověk nemá viny!
Co naložil ti osud, nes!
Osud je vinen, nikdo jiný;
a já, já zkusil jako pes!
Když můžeš, odpusť mi! a věz:
kde chudoby je víc než dost –
to ví už každé dítě dnes –,

**François Villon (1431/1432 – po 1463):
Nárek někdejší sličné zbrojmistrové**

Slyším, jak babka naříká,
jež slula „sličná zbrojmistrová“,
a nad ztraceným mládím lká:
„Ha, starobo,“ zní její slova,
„ty z pokolení Jidášova,
cos na mne dolehla tak brzy?
Já chtěla bych být holka znova.
Zabila bych se, svět mě mrzí.

tam nerodí se samá ctnost.“

Vrtalo mozkiem knížecím,
co Diomed mu pověděl,
až: „Tak ti osud zaměním:
z neštěstí na šťastný,“ mu děl.
Tu do sebe ten zbojník šel,
žil poctivě a podle práva.
Z latinsky dochovaných děl
je tato historická zpráva.

Mne kdyby Bůh tam postavil
a kdyby král v svém dobrodiní
mne statky světa obdařil
a pořád já bych roven svini
ved hříšný život, který špiní –
tak ať mě k špalku vleče kat!
Nuzota z lidí lotry činí
a vlky z lesů žene hlad. – (...)

Vždyť moc já měla nad písáři
od Pánaboha samého
a nad knězi a nad kramáři.
Nebylo tenkrát mužského,
abych nemohla každého
si kolem prstu omotat,
jen vybylo-li na něho,
co ani pes by nechtěl brát.

Co pánů jsem já hloupá husa
ze samé lásky oslyšela,
to pro jednoho miliusa,
anžto tak ráda jsem ho měla!
Ať s jinými jsem vyváděla,

ten surovec mé srdce měl.
Ach, co jsem pro něj vytrpěla,
a on jen prachy na mně chtěl!

A já tím víc ho měla ráda,
čím víc mě, sprost'ák, tlouk a bil:
mlátil mě přes hlavu a záda,
ale jak ‚líbat!‘ poručil,
hnedlinko si mě ochočil
a na chvílku ten pobuda –
to jsem to chytla! - něžný byl.
Co z toho? Hřích a ostuda.

Umřel, už je to třicet let,
já stará rachota tu zbyla;
a když se takhle dívám zpět,
čím teďka jsem a čím jsem byla,
tak jsem se tuze proměnila!
Když se tak vidím celá nahá,
jsem kost a kůže, mrcha shnilá,
až je mi mdlo: smrt na mne sahá.

Kde je to čelo běloučké,
vyduté obočí, blond vlasy,
kde ohnivé ty oči mé,
kterými, když jsem zmanula si,
já každičkému nabrkla si?
Kde důlek v bradě, pěkná ouška,
nosánek vyzývavé krásy,
kde tvář a pusa červeňoučká?

Kde útlé paže, ramínka,
kde ruce s prsty hladíci,
solidní, pevná stehýnka,
kde taile s boky stvořenými
chlubit se v lásce vítězstvími,
kde prsíčka, dvě kuřátka,
kde nožky mé a mezi nimi
ta roztomilá zahrádka?

Teď čelo samou vrásku má,
teď zbělel řid'ounek můj vlas,
obochi moje pelichá,
mžourají oči, oheň zhas;
tvář zvadlá, nakrápnutý hlas,
nos bambula a schlíplé boltce,
tohleto zbylo ze všech krás,
co záviděli mladé holce.

Takhle se končí lidská krása.
Denně se hrbím víc a více,
ruce mám bez krve a masa,

boky se třesou viklající,
prsa se tratí scvrkající,
stehna, dřív zlatý poklad můj,
jsou skvrnitá jak jaternice,
a moje zahrádka – no fuj!

Tak, staré kurvy mezi sebou,
my svého mládí želíme,
jsme v chumlu, když nás hnáty zebou,
a v kamínkách si topíme
a na bobku tam dřepíme.
A někdy leckterá z nás řekne:
Jo, světa běh tu vidíme...
A jednou byly jsme tak pěkné!“

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah
k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Čeští prokletí básníci

Antologie Ivana Slavíka

Když v roce 1884 vydal proslulý francouzský básník Paul Verlaine knížečku portrétů svých současníků nazvanou Prokletí básníci, pojmenoval jeden z klíčových básnických typů moderní literatury. Typ, ke kterému dnes už nepatří jen slavní Francouzi Villon, Baudelaire či Rimbaud, ale který prochází i napříč českou literaturou. Autoři uvedení v naší antologii byli většinou „prokletí“ ve svých osudech, mnozí žili v chudobě, často na hranici bídy, vzdorovali společenským konvencím, soužili se pro nešťastné lásky, upíjeli se alkoholem, umírali na tuberkulózu či páchali sebevraždy. Ale nejen to, především jejich díla se ocitla v prokletí, ať již tím, že se za jejich života buď vůbec ke čtenářům nedostala, nebo byla ostouzena a odsouzena kritikou i tehdejší společností, anebo byla publikována pod pseudonymem, ke kterému se autor nikdy nepřiznal. Společné však měli i to, že ve svých vrcholech psali výsostnou poezii. A právě proto, že mnohá z těchto děl jsou dnes již zapomenutá či málo dostupná, chceme touto knihou nechat znovu promluvit „prokletost“ k novým generacím čtenářů.

II. Nebeletristický text:

- A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;
- B. Jazykové apod. zvláštnosti.